

plač. To akcijo je treba začeti z nujnimi predlogi. Povsod naj doni klic: Dajte učiteljstvu kruha! Ako ne da vlada nič, naj ne dobi sama niti vinarja! Dospel je čas, ko je konec učiteljskega potrpljenja, ko se dvigajo v njem uporni elementi, ki nečejo delati in za plačilo stradati! Ako pride kdo in veli, da ne dovoli zvišanja davkov, ga primite za vrat in vrzite na cestol! Če dovoljuje zvišanje davkov, da ni treba cerkvi načenjati milijonov, jih mora tudi dovoliti, da ne pocepa učiteljstvo od napora in gladul! Kdor privoščil cerkvi milijone, a odreka ljudstvu pravice do dobrega šolstva in učiteljstva, ta ni zastopnik ljudstva, ta je hlapec cerkve, tega največjega kapitalista!

Učiteljstvo je prosilo že dovolj dolgo, prosilo tako, da je bilo to zanj že poniževalno. Roke, ki so prosile, se stiskajo v pest! Delo, ki samo pije in ubija moči, prihaja nezanosno, 'gabno. Kletev trga oblake, z zaničevanjem gledajo oči na izkoriščevalce, na samopašneže, na brezsrčne birokrate, ki nakladajo domovini sramoto nehvaležnice, odiralke! Prsa učiteljstva se dvigajo v viharju zatirancev, teptanih delavcev, ki jih hoče ponižati brezdušno tiranstvo do mrtvih strojev! A mi hočemo življenja, hočemo kruha!

Pri vseh uradnih skupščinah — bodisi okrajnih ali deželnih — morajo odslej vedno in na prvem mestu zahtevati pravi zastopniki učiteljstva od vlade zagotovilo, da nemudoma uravna plače učiteljstvu, oziroma da nakloni deželam toliko, da bodo te lahko izvedle regulacijo učiteljskih plač. Dokler ne dobe zastopniki učiteljstva takega zagotovila, bodi vsako nadaljno delovanje in zborovanje onemogočeno! Razidite se! Pojdite na sveži zrak, da vas prezgodaj ne ugonobi sušica, vi sužnji trdega gospodarja, vi siromaki, teptanci, izgubljenici! Razidite se! Dvigajte ljudstvo, iščite v njem takih, ki bodo priznali vaše delo in ga plačali! Dvignite vihar, da bodo omahovale visoke glave, da bodo čutili moč zaničevanega, izkoriščenega trpinal! Nobene prošnje več! Z zastavo, ki pomenja kri, pojdite po deželah. Za vami pojde ljudstvo, ki si želi solnca omike in svobode mišljenja! Samo tako nam pride dan, ki bo naš!

Ako vam navedó v strah in v znak svoje moči ta in ta paragraf, jim recite, da je že od 14. maja 1869. l. minilo več kot trideset let, ko se ni nihče spomnil, da bi uresničil določila § 55. Ako sami prezirajo zakonita določila, ne morejo in ne smejo zahtevati od drugih, da bi jim bili slepo pokorni.

Zakon je za vse enako veljaven, ali ga pa ni za nikogar. Zakon ne sme poznati izjem!

Naš denarni zavod.

Gesto: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca rožnika 1905 K 87.273.26.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Neumestno klanjanje.

Pri našem stanu je še mnogo znakov, ki nas spominjajo na staro konkordatsko dobo, ko je bil učitelj vse drugo kakor učitelj. Nekateri izmed teh znakov so se tako udomačili, da učitelj sam ne ve, da je to zanj popolnoma nepotrebno, v mnogih slučajih celo poniževalno. Tudi naša šolska oblastva vzdržujejo neke privilegije, ki jih imajo duhovniki in škof pri šoli. Sedanji škof ima to manijo, da vsako leto napravi v prav mnogih krajih birmovanje. Z birmovanjem je navadno v zvezi tudi nadzorovanje verouka. Birmovanje ni v nobeni zvezi s šolo, pač pa nadzorovanje verouka. Škof izreče željo dež. šol. svetu, naj se mu prepuste v ta namen šolski prostori.

Dež. šol. svet dovoli, kar je povsem naravno, in naznani to potom okr. šol. svetov vodstvom ljudskih šol, kdaj se bo vršilo nadzorovanje verouka. Dostavlja pa dež. šol. svet popolnoma nepotrebno opazko, ki se ponavlja leto za letom. Ta opazka je: (Ker pride škof) zato naj se šolski prostori temu primerno osnažijo. Čemu ta opazka? Nekateri jo tudi napačno tolmačijo, češ, saj imamo v šoli vedno snažno, kaj hočejo še več? Zato pa ti na dan škofove vizitacije okrase šolsko sobo z zelenjem in obesijo zastave, ker odlok nekaj izrednega zahteva za škofa

Na ta način šolo podtikajo kot deklo cerkvenim stvarim. Ako pride dež. šol. nadzornik ali okr. šol. nadzornik v šolo, ima ta navadno lice, zakaj pa naj bi za škofa v šoli veljala izjema? Saj vendar ni knezoškofijski urad kaka višje predpostavljena inštanca za šolo. To postopanje ni časa primerno in tudi ne ugledno za šolo. Šola ne sme dajati nobenih privilegijev nikomur, ki mu ne gredo. Ako pride dež. šol. nadzornik skromno in neslovesno v šolo, naj se tudi zadovolji škof, ki ima pri šoli manj pravice kakor prvi. Saj mu cerkev dela uprav božje sprejeme in poklone, počemu naj še šola pomaga pri tem božjanskem opravi? Kako žalostno stališče zavzemajo nekateri učitelji pri tem, to nam je znano. Že več tednov pred prihodom škofa se pripravljajo otroci in uče pozdravne govore. Na dan prihoda pa jih žene učiteljstvo pred slavolok in kleče pozdravlja škofa, ki milostno sprejme to klečanje v prahu. Kje je ponos učitelj mož, kje tvoja avtoriteta?! O ti nisi nič, ti klečiš pred človekom, suženj si njegov! —

Nekateri učitelji se izgovarjajo: »Moramo storiti to zaradi ljudi,« ali pa: »navada je to povsod« in t. d. Bože mili! To so nedolžni in jalovi izgovori! Kaj vse bi ljudstvo rado imelo, da bi počenjal učitelj, to menda vsak ve. In navada! Navade se izpreminjajo, slabe se pa opuščajo. Prav slaba navada je pa ta, da bi hodilo učiteljstvo klicat »hosana« sedanjemu škofu Jegliču.

Ne zgledujmo se po tistih naprednjakih — liberalcih, ki hodijo pozdravljat škofa. To je njih hinavščina in s temi se ne smemo enačiti! Taki ljudje delajo za svoj dobiček in za hvalo pri ljudstvu. Učitelj nima pričakavati od tega kakega dobička in ne sme s poklekovanjem pred škofom iskati hvale in popularnosti. Ako nisi v šoli in svojem zasebnem življenju cel možak, je tvoje junaštvo in slava pri slavoloku za škofa prav klavrna.

Sposebnim ozirom na sedanje razmere in uravnavo naših plač je naravnost brezmišelnost škofu in duhovščini izkazovati take usluge. Menda je jasno vsakomur, kje in kdo je tista coklja, ki zadržuje, da se naše plače ne izboljšajo v deželnem zboru. Škof je moralični sokrivec in provzročitelj, to

smemo trditi s tako gotovostjo, kakor da $2 \times 2 = 4$. Ako bi škof ukazal svoji podrejeni duhovščini, naj ne podpira dr. Šušteršičevih kandidatov pri volitvah, bi se politična konštalacija v deželnem zboru mahoma izpremenila, in prišli bi v deželnozborsko polačo možje z drugim naziranjem in tudi z boljšim srcem. Potem bi mi trpini med narodom bili slednjič vendar uslišani, in ne bi se nam po shodih grozilo, naj numeriramo svoje kosti. In svega tega je kriv škof, ki s svojo avtoriteto in duhovsko nadvlado podpira obstrukcijo v deželnem zboru. Ali zasluži potem tak škof, da hodi učiteljstvo poklekovat k njegovemu prihodu? Nobeden učitelj s stanovsko zavednostjo in stanovskim ponosom ne more potrditi tega.

Kaj hodite potem sprejemati škofa? Ako pride duhovnik še s tako sladkim obrazom k nam, povejmo mu v brk: Kot učitelj in kot človek ne smem iti k pozdravu škofa ker stem pripoznavam upravičenost škofovega, hujskajočega nastopanja in obstrukcije v deželnem zboru.

Ako bi nam pa od kake višje strani hoteli namigovat, da sprejemajmo škofa, potem bomo pa razložili neki š, ki pravi, da naj učitelj ne naklada nepotrebnega dela in opravila svojim učencem. Naravnost moramo tudi zavriniti vsako očitjanje, ki bi ga nam kdo dajal z besedami: To je taktno, to ni taktno. Komur se zdi taktno, sedanjemu škofu delati poklone, ta ne ve, kaj je takt ali pa ima mre ne na očeh. Kdo pa pozna proti nam takt? Tisti morda, ki v svojih pastirkih listih hujska proti nam, tisti ki v »Domoljubu« dovoljuje najgrše popisovati učiteljstvo, tisti, ki nam odreka izboljšanje plač, tisti, ki je skozinsko nasprotnik svobodne šole in učiteljstva i t. d. i t. d. Slovenski učitelj in učiteljica, pa premisli vse to resno in trezno in ravnaj se po tem!

Učiteljstvo in ljudska izobrazba.

Poroča Anton Mervlō, učitelj v Povirju.

(Dalje.)

Vedno kriče ti krogi: Omike, omike ljudstvu! Koliko pa narede v to svrhu? To je pa povsem druga pesem. Čast pa nekaterim izjemam, ki so, žal, bele vrane. Drznem se zdaj vprašati: Bi li bili inteligentni krogi tako navdušeni za narodno prebujenje, ko bi res poznali narod in njegov značaj? — Ne in še enkrat ne.

Po salonih naj bi reševali tako važna narodna vprašanja kot je ravno navedeno? Ko se peni šampanjec v kristalnih čašah in se porajajo duhovite govorance v razgreti domišljiji, je lahko delati: nekaj besed, in narejeno je! Priznan slovenski pesnik je rekel nekaj, da se pozna dandanes narodnjaka le po številu njegovih govoranc in se ga sodi po številu krokarij, ki se jih je udeležil. V družbi ne manjka navdušenja. Ko se pa približuje čas ločitve, izhlape vsi ideali, vse navdušenje za prosveto iz trudne glave, ki se komaj drži na vratu. Vse lepodonoče rapsodije boginje omike, svobode, napredka se izgublajo tedaj, ko bi šele morale stopiti v realnost. Kratko navdušenje in dolgo brezdelje prihajata po vrsti. Živ dokaz navedenemu so osebe, ki jih riše F. S. Finžgar v svoji povesti »Iz modernega sveta«, Zola v svojih evanglijah in tudi Tolstoj v svojih spisih. Te osebe so pravi prototipi lenobe, pravi bahači, ki menijo, da rešijo vse narodne, vse socialne naloge, ki jih čakajo pri polnih čašah in težko obloženih mizah.

Sedaj pa pricaplajo ponižno k učiteljstvu, v časopisju zaženo krik in vik ter pravijo: Vi ste stebri omike, delujtel! Mi vam zagotovimo pomoč in priznanje vašemu trudu«. Ne pomislijo pa ti ljudje, da učiteljstvo nima prilike, nima cvenka navduševati se za narod kot oni pri pojedinah. Pri tem ne čujejo oni, kako kruli ubogi učiteljski pari po želodcu!

Siromak ima doma kopo otrok, sitnosti ima s šolo, vestno se mora pripravljati za vsako uro, pajke ima po vseh žepih, pa nastopaj za omiko, slepi druge in sebe! Kviri si pljuča za druge, v plačilo pa dobiš boren nasmeh od zgoraj in zdolaj, in to je vse. Pri tem pa ne štejem časa, ki si ga mora utrgati pri počitku, da zadosti vsem tem nalogam, ki jih stavijo do njega vse zemeljske sile. To so sladki bomboni, kaj ne, narodni mučeniki pri polnih čašah? O, bridka ironija!

Vsakemu delu, ki hoče res uspevati, je nujno potrebna ostra kritika. Ravno tako je ista potrebna pri duševnem delu. Nepristranska kritika odpira človeku oči, da spozna svoje napake, ki se jim ložje izogne pri drugi priliki. Vestna priprava in prava vnema za delovanje pa ga izpopolnita. A žal, da ne poznamo več nepristranosti.

Oziri na stan, oziri na stališče, oziri na samo osebo, na njegov značaj, njegove zasluge i t. d. je li možna tukaj kakšna kritika? Nikakor ne. Koliko zgledov dobimo, kamor koli se ozremo, v potrditev tega mnenja. Poglejmo v leposlovje! Eden absolutno zanikuje vrednost in pomen del svojega političnega nasprotnika le zaradi strankarstva. Nasprotno ga kujejo somišljeniki med zvezde brez ozira na slovstveno vrednost njegovih del. Kje je zdaj resnica? V sredi, je najkrajši odgovor. Kje pa je ta blažena sredina, ko gleda vsak od druge strani, vsak z drugega stališča?

Tudi javno življenje nam nudi mnogo zgledov, ki potrjujejo prej izrečeno trditev. Naj poveže govornik na političnem shodu še toliko otrobov, vendar ga bodo proslavljali njegovi somišljeniki bolj kakor so bili proslavljani Ciceron, Demosten i dr. v starem veku. Povzdigujejo ga v tako vrto glave višave s svojo hvalo, v kakršne bi se ne upal niti najboljši areonaut: V dobroznani naši N... je bilo predavanje. Predaval je akademik o jako važni zadevi. Po časopisih se je kar cedilo same hvale o tem baje predivnem predavanju. Najpreprostejši delavci, kratkomalo vsi poslušalci so pa izjavili, da bi se sramoval takega govora delavec, kamoli akademiki. In vendar je izostala kritika iz političnih, državnih i. dr. vzrokov. Govornik si je mislil, da je dobra za ljudstvo vsaka tudi oglodana kost, toda zmotil se je, gotovo pa je bil ob pomanjkanju prave kritike uverjen, da je naredila njegova kolobocija bog ve kakšen efekt na občinstvo. Njegovi somišljeniki bi se morali prvi zateči k nepristranski kritiki, toda nije bilo pri rokah, ker leži še vedno za vratmi kakor znana kitajska kost, ki roma najbrž zgolj iz pijetete tolikokrat v lonec.

Zadnji slučaj bi lahko javno izpovedal, toda bolje je, da ga ogrne plašč pozabljivosti. Prepozna kritika ne zbuja nikakega zanimanja več. Kako malo objektivnosti vidimo tudi pri učiteljih. Najlepših dokazov za to imamo na sosednjem Kranjskem. Pa tudi pri nas dobimo podobnih slučajev. Koliko nastopov imajo dični nam kolegi tam? Tudi uspehi istih so baje kolosalni. Odgrnimo pa nekoliko zavese in videli bomo novo pozorišče. Nastop izide pozneje izdelan po vseh pravilih tako, da se mu poznajo formalne stopnje kakor kljusetu rebra. Nihče pa ne zve, koliko pomaranč, orehov so shranili otroci, preden so si zapomnili priučenih odgovorov, koliko